

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 september 2026

Het afgelopen jaar hebben EZK, BZK, gemeenten, provincies, netbeheerders en de ACM intensief gesproken over de uitwerking van een nieuwe werkwijze voor het aanvragen van netcapaciteit voor woningbouwprojecten en onderwijshuisvesting.^{1,2} De nieuwe werkwijze wordt ook wel 'eerder aanvragen' genoemd en treedt per 1 oktober a.s. in werking. Met deze brief informeert het kabinet de Kamer over de uitkomsten van deze gesprekken.

Aanleiding: van reserveren voor kleinverbruikers naar toepassen prioriteringskader

De nieuwe werkwijze van eerder aanvragen voor woningbouw en onderwijshuisvesting is nodig in verband met de beëindiging van de oude systematiek van 'reserveren' voor kleinverbruikers. In de oude systematiek werd door netbeheerders netcapaciteit gereserveerd voor verwachte aanvragen van kleinverbruikers, waaronder woningbouw. Aanvragen van grootverbruikers kwamen ondertussen op de wachtlijst. De systematiek van reserveren van capaciteit voor alle kleinverbruikers is niet in lijn met het non-discriminatiebeginsel in de Energiewet en de verdeling van schaarse transportcapaciteit volgens het prioriteringskader van de ACM en daarom niet meer houdbaar. Een kapper kreeg namelijk voorrang op een ziekenhuis, enkel omdat een kapper een kleinverbruiker is en een ziekenhuis een grootverbruiker. Ook leidt de systematiek van reserveren met de huidige schaarste van netcapaciteit tot een steeds groter risico dat pas laat in het woningbouwproces blijkt dat de benodigde netcapaciteit niet beschikbaar is. Dit komt doordat pas zeer laat in het woningbouwproces netcapaciteit aangevraagd kon worden.³ Daarom is een overgang noodzakelijk naar een nieuwe systematiek waarbij voor kleinverbruikersaansluitingen aanvragen worden ingediend die op grond van het prioriteringskader worden toegekend. Sinds 1 juli passen netbeheerders ook voor kleinverbruikers het prioriteringskader toe bij het verdelen van beschikbare netcapaciteit en komen, als er geen ruimte is, aanvragen van kleinverbruikers ook op de wachtlijst.

Introductie mogelijkheid voor gemeenten om eerder aan te vragen voor woningbouw en onderwijshuisvesting

Als onderdeel van die overgang naar een nieuwe systematiek krijgen gemeenten de mogelijkheid om eerder netcapaciteit aan te vragen voor woningbouw en onderwijshuisvesting. Een gemeente kan tot uiterlijk 10 jaar voor de geplande oplevering netcapaciteit bij de netbeheerder aanvragen. Eerder aanvragen biedt gemeenten dus de mogelijkheid om voor woningbouwprojecten en onderwijshuisvesting een hogere plek op de wachtrij te verkrijgen dan wanneer

¹ Kamerstukken II 2025/26, 29 023, nr. 713

² Kamerstukken II 2025/26, 29 023, nr. 667

³ Het omgekeerde is ook mogelijk: dat te veel netcapaciteit wordt gereserveerd voor onzekere toekomstige ontwikkelingen, terwijl ondertussen concrete verzoeken van grootverbruikers op de wachtlijst komen. De beschikbare netcapaciteit wordt dan niet optimaal benut.

de aanvraag pas wordt ingediend als er een projectontwikkelaar is. Ook geeft eerder aanvragen vroeg duidelijkheid of de vereiste netcapaciteit beschikbaar is.

Om eerder aan te vragen dient een gemeente de aanvraag in bij de netbeheerder. De netbeheerder stuurt vervolgens een offerte aan de gemeente. Een getekende offerte is een voorwaarde om definitief op de wachtlijst te komen.⁴ Als er netcapaciteit beschikbaar is, kan de netcapaciteit vervolgens in principe gecontracteerd worden. Daardoor is er vroegtijdig duidelijkheid over de beschikbaarheid van netcapaciteit voor het project. Zodra vervolgens een projectontwikkelaar bekend is, kan de gemeente de netcapaciteit overdragen aan de projectontwikkelaar. Als er geen netcapaciteit beschikbaar is, komt de aanvraag op de wachtlijst, waarbij eerder ingediende aanvragen hoger op de wachtlijst komen. De netbeheerder laat dan weten wanneer hij verwacht dat er ruimte beschikbaar komt.

Stapsgewijze overgang van reserveren naar eerder aanvragen

De overgang van reserveren voor kleinverbruikers naar een integrale wachtrij voor groot- en kleinverbruikers met de mogelijkheid voor gemeentes om eerder aan te vragen krijgt vorm in twee stappen:

1. Tot 1 juli 2026 kon er voor woningbouwplannen conform de oude werkwijze transportcapaciteit worden aangevraagd. Aanvullend hierop hebben netbeheerders voor concrete woningbouwprojecten een overgangsregeling ingesteld. Projectontwikkelaars konden tot 1 juli 2026 aanvragen indienen voor concrete woningbouwprojecten waarvan de bouw binnen drie jaar start. Via deze weg zijn aanvragen ingediend voor circa 600.000 nieuwe woningen. Netbeheerders hebben aangegeven dat meer dan de helft hiervan de komende drie jaar ingepast kan worden. Dit betekent dat de woningbouwopgave op veel plaatsen vooruit kan, maar regionaal kunnen er flinke verschillen zijn in de beschikbare capaciteit. Voor projecten waar op dit moment geen transportcapaciteit beschikbaar is, is dit een teleurstellende boodschap. De komende periode wordt meer duidelijkheid verwacht wat dit betekent voor de gehele woningbouwopgave en er wordt onverkort doorgewerkt aan het wegwerken van obstakels en problemen.
2. Vanaf 1 oktober kunnen gemeenten via het nieuwe proces voor eerder aanvragen woningbouwplannen met een geplande opleverdatum binnen 10 jaar indienen. Daarbij is afgesproken dat het eerder aanvragen in de periode van 1 oktober tot en met 22 oktober gefaseerd open gaat, waarbij eerst alleen verzoeken met een geplande startdatum voor de bouw t/m 2028 worden ingediend, dan 2029 en zo verder. Daardoor komen de verzoeken op volgorde van geplande startdatum voor de bouw in de wachtrij.

Gemeenten zijn het afgelopen jaar volop bezig geweest met de voorbereiding van de aanvragen die per 1 oktober ingediend kunnen worden. Het kabinet is zich ervan bewust dat de overgang naar deze nieuwe werkwijze veel van gemeenten vraagt en waardeert de inspanningen van gemeenten.

Alternatief voor aanbeting door gemeente

⁴ Het moment van indienen van de aanvraag, en dus niet het tekenen van de offerte, is leidend voor de volgorde in de wachtrij binnen dezelfde prioriteitscategorie. Maar als de offerte niet binnen de daarvoor gestelde termijn wordt getekend vervalt het verzoek.

In de gesprekken over de uitwerking van deze nieuwe werkwijze heeft VNG aangegeven dat het tekenen van de offerte om definitief op de wachtlijst te komen een wezenlijk knelpunt is met zorgen en (financiële) risico's. Specifiek is de aanbetsaling die netbeheerders vragen om op de wachtlijst te komen als knelpunt benoemd. Een netbeheerder vraagt doorgaans een aanbetsaling bij het tekenen van de offerte en dit geldt dus als voorwaarde om op de wachtlijst te komen. De gemeente krijgt op een later moment de aanbetsaling terug van de ontwikkelaar op het moment dat de ontwikkelaar de aanvraag overneemt. In beginsel kost de aanbetsaling gemeenten dus niets, maar gemeenten zien wel financiële risico's als gevolg van de aanbetsaling. Ondanks grote inzet en het verkennen van mogelijkheden is het helaas niet mogelijk gebleken nu een definitieve uitzondering te maken voor de aanbetsaling door gemeenten.

Om toch tegemoet te komen aan de bezwaren van gemeenten hebben alle betrokken partijen drie waarborgen afgesproken. Ten eerste is besloten dat er een alternatief komt voor de aanbetsalingssystematiek door gemeenten. Voor de uitwerking van dat alternatief is echter tijd nodig.

Daarom is ten tweede besloten dat de facturen voor de aanvragen die vanaf 1 oktober 2026 worden ingediend worden uitgesteld tot 1 oktober 2027. In de tussentijd kan een alternatief worden uitgewerkt waarbij ook de bredere vormgeving van aanbetsalingssystematiek wordt betrokken.

Ten derde is afgesproken dat, mocht dit alternatief om wat voor reden dan ook onvoldoende uitkomst bieden, de gemeente tot 1 oktober 2027 altijd kan kiezen om de factuur kosteloos te annuleren en daarmee de aanvraag te laten vervallen.

Met deze waarborgen is ingezet op het beperken van de zorgen rondom het ondertekenen van de offerte voor gemeenten.

Aanvullende waarborg door voorziening

VNG heeft aangegeven dat ondanks deze waarborgen vooral kleinere gemeenten nog risico's ervaren die een belemmering kunnen zijn voor eerder aanvragen. Om oog te hebben voor de door gemeenten ervaren risico's, zegt het kabinet daarom toe dat, aanvullend op bovenstaande waarborgen, een voorziening zal worden vormgegeven voor schrijnende situaties. Te denken valt aan kleinere gemeenten die onbedoeld toch in een specifieke situatie komen als gevolg van het tekenen van de offerte, zonder dat een andere partij daarin kan voorzien, waardoor deze gemeenten te maken krijgen met onredelijke of onbillijke gevolgen en woningbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden. Deze voorziening zal de komende periode worden vormgegeven, parallel aan het traject voor een alternatief voor betaling. Voor deze voorziening is een bedrag geormerkt van eenmalig maximaal 5 miljoen euro.

Tot slot

Het kabinet is van oordeel dat er hiermee een werkbaar proces komt om per 1 oktober 2026 netcapaciteit aan te vragen voor woningbouwplannen. Met de al ingediende aanvragen vóór 1 juli en de mogelijkheid voor gemeenten om vanaf 1 oktober via eerder aanvragen al vroeg netcapaciteit te contracteren krijgen woningbouwprojecten een goede uitgangspositie om netcapaciteit aan te vragen. Daarbij wordt veel eerder duidelijk welke netcapaciteit beschikbaar is en welke niet, zodat wordt voorkomen dat pas laat blijkt dat er geen netcapaciteit beschikbaar is. Hierdoor krijgen netbeheerders ook een beter beeld waar woningbouwprojecten gepland staan en kunnen daardoor gerichter

netverzwaring plannen en op zoek gaan naar flexibiliteit dan met de oude reserveringssystematiek. Voor woningbouwprojecten waar geen netcapaciteit beschikbaar is zet het kabinet met het Actieplan Versnelling Woningbouw stevig in om tot oplossingen te komen, waaronder door het maken van afspraken met de sector over congestieneutraal aansluiten van nieuwbouwprojecten.

De nieuwe werkwijze van eerder aanvragen biedt gemeenten de mogelijkheid om al vroeg netcapaciteit aan te vragen voor woningbouw en onderwijshuisvesting. Het is aan gemeenten zelf om een afweging te maken tussen verschillende belangen en opgaven. Gezien de woningbouwopgave roept het kabinet op voor concrete woningbouwplannen een aanvraag in te dienen conform bestuurlijke afspraken met het Rijk, zoals de Woondeals. Hierbij geldt als voorwaarde dat de verwachting is dat de in te dienen projecten binnen 10 jaar worden opgeleverd. Voor projecten waar het nu nog niet mogelijk is om een aanvraag in te dienen, blijft er de mogelijkheid om op een later moment netcapaciteit aan te vragen, bijvoorbeeld als er een projectontwikkelaar in beeld is. Het later indienen van een aanvraag leidt wel tot een lagere plek in de wachtrij en dus een kleinere kans op netcapaciteit bij een eerstvolgende vrijgave van netcapaciteit.

Het kabinet onderstreept het belang van de woningbouwopgave. Met alle betrokken partijen is daarom intensief samengewerkt aan de uitwerking van eerder aanvragen door gemeenten. Uiteraard zal het kabinet met alle betrokken partijen opnieuw om tafel gaan als er in de uitvoeringspraktijk knelpunten naar voren komen.

De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
J. de Bat

De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
E. Boekholt-O'Sullivan